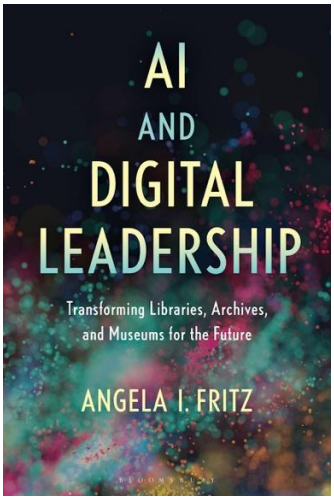
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

AI and Digital Leadership: Transforming Libraries, Archives, and Museums for the Future

ดวงรัตน์ ดีขั้ว (Duangrat Dikhua) [1]

หนังสือ **“AI and Digital Leadership: Transforming Libraries, Archives, and Museums for the Future”** นำเสนอเรื่องราวของเครือข่ายในกลุ่มสถาบัน “GLAMs” ซึ่งประกอบด้วย หอศิลป์ (Galleries) ห้องสมุด (Libraries) หอจดหมายเหตุ (Archives) และพิพิธภัณฑ์ (Museums) ซึ่งกลุ่มสถาบันดังกล่าวนี้กำลังเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลซึ่งพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทำให้มีความจำเป็นต้องกลับมาทบทวนบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ นโยบายและแนวปฏิบัติต่าง ๆ อย่างจริงจัง หนังสือเล่มนี้ได้นำกรอบแนวคิด ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) มาปรับใช้ เพื่อรับมือกับความท้าทายในการใช้ Generative AI อย่างมีจริยธรรม ในการดูแลรักษาและบริหารจัดการทรัพยากรที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละสถาบัน เนื้อหาภายในเล่มแบ่งออกเป็น 5 บท โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บริบทของภาวะผู้นำดิจิทัล บทนี้นำเสนอวิวัฒนาการและบทบาทในด้านภาวะผู้นำดิจิทัล ของสถาบัน GLAMs (หอศิลป์ ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์) ผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวิเคราะห์ผลกระทบจุดเปลี่ยนสู่ดิจิทัล และการบริหารจัดการคลังข้อมูลดิจิทัลขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะวิกฤตการณ์ COVID-19 สถานการณ์ที่เร่งให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็ว และที่สำคัญในบทนี้มีการนำเสนอโมเดลคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อเปลี่ยนองค์กรจากการตั้งรับ เป็นพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง โดยมีการบูรณาการร่วมกับแนวคิดจริยธรรมแห่งการดูแลเอาใจใส่ มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มสถาบัน GLAMs ในยุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: Duangrat.dikhua@g.swu.ac.th

บทที่ 2 ขับเคลื่อนด้วย AI อย่างมีจริยธรรม เนื้อหาบทนี้กล่าวถึงการก้าวเข้าสู่ยุค ปัญญาประดิษฐ์ AI ของกลุ่มสถาบัน GLAMs โดยเริ่มจากการอธิบายพื้นฐานนิยามของ AI และประวัติศาสตร์การนำเทคโนโลยีนี้มาใช้ในอดีต รวมทั้งมีการวิเคราะห์ปัญหาความน่าเชื่อถือของ AI ทั้งในแง่ของอคติ ความเสี่ยง และอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ AI อย่างมีจริยธรรม ผ่านการวางระบบธรรมาภิบาลข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางควบคุมเครื่องมือเหล่านี้ โดยยึดหลัก "No Human, No AI" หรือการให้ผู้ปฏิบัติงานสายวิชาชีพเข้าไปมีส่วนร่วมกำกับดูแล ตรวจสอบ และทดสอบระบบอยู่เสมอ ควบคู่กับการวางมาตรการความปลอดภัยไซเบอร์ เพื่อรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และเป็นการเน้นย้ำว่าถึงแม้เทคโนโลยี AI ล้ำหน้าไปไกล แต่การบริหารจัดการคลังความรู้ที่สำคัญคือต้องมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

บทที่ 3 การเชื่อมโลกอนาล็อกและดิจิทัล เนื้อหาในบทนี้กล่าวถึงอุปสรรคสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลในสถาบัน GLAMs คือโครงสร้างองค์กรที่ล้าสมัยจนเกิดภาวะที่ข้อมูลถูกจัดเก็บแยกส่วนกัน ระหว่างระบบงานอนาล็อกและระบบบริการดิจิทัล จึงมีการนำเสนอการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ผ่านแบบจำลองวุฒิภาวะและความพร้อมทางดิจิทัล และเปลี่ยนมาขับเคลื่อนด้วยบริการดูแลรักษาหลักสำหรับ GLAMs ในงานหลัก 4 ด้าน ได้แก่ งานจัดหา, งานประมวลผลและเข้าถึง, งานบริการข้อมูลเมทาดาตา และงานสงวนรักษา ทำให้ต้องเกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรสารสนเทศใหม่เพื่อรองรับเทคโนโลยี โดยเน้นรักษาสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของ AI กับจริยธรรมวิชาชีพ และเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการประเมินความเสี่ยง และร่วมตัดสินใจในการนำ AI เข้ามาใช้กันอย่างมีความรับผิดชอบ

บทที่ 4 การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่เน้นคนเป็นหลักในยุค AI บทนี้ได้เปิดประเด็นด้วยความพึงพอใจในอาชีพการงานและภาวะหมดไฟของบุคลากรในสถาบัน GLAMs ที่สะสมมาตั้งแต่ช่วงเศรษฐกิจถดถอยและวิกฤต COVID-19 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาการพึ่งพาแรงงานชั่วคราวทำให้ขาดความมั่นคงของสถาบัน GLAMs จึงได้นำเสนอกรอบแนวคิดที่เน้นคนเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต่างไปจากเดิม เช่น จากการที่ฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ควรเปลี่ยนเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่เท่าเทียมและทั่วถึง นอกจากนี้ยังอธิบายถึงการกระตุ้นให้หันมายกย่องแนวปฏิบัติบนฐานของความเอาใจใส่ เช่น ขบวนการหอจดหมายเหตุแบบ Slow Archives ที่เน้นความละเอียดรอบคอบมากกว่าความเร็วทางเทคโนโลยี รวมทั้งผู้นำดิจิทัลในสถาบันจะต้องไม่มองว่า AI เป็นเครื่องมือลดต้นทุนเพื่อทดแทนบุคลากร แต่ควรใช้ AI เพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างทักษะ ซึ่งจะเป็นการเน้นย้ำว่ามนุษย์ยังคงเป็นศูนย์กลางสำคัญในการทำความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์ อารมณ์ความรู้สึก และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ AI ไม่สามารถทดแทนได้

บทที่ 5 มุ่งสู่อนาคตดิจิทัลร่วมกัน เนื้อหาบทนี้เน้นการยกระดับคุณค่าของสถาบัน GLAMs ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกัน โดยหยิบแนวคิดการเก็บรักษาในยุค Post-Custodial Era ของ F. Gerald Ham เพื่อเปลี่ยนบทบาทจากการหวงแหนคลังข้อมูลไว้กับตัว ให้เป็นการสร้างความร่วมมือและแบ่งปันทรัพยากรให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ทั่วถึง และในยุค AI สถาบันเหล่านี้จึงต้องปรับกลยุทธ์การเข้าถึงข้อมูลให้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย สร้างคอลเลกชันดิจิทัลเพื่อบันทึกประวัติศาสตร์สารสนเทศ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือนี้จะช่วยปกป้องความสมบูรณ์ของ

ข้อมูลจากภัยข่าวลวง พร้อมทั้งเปลี่ยนสถาบันสารสนเทศเหล่านี้ให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยและเป็นพื้นที่สร้างการเรียนรู้ระหว่างเทคโนโลยีร่วมกับชุมชนได้อย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

หนังสือเล่มนี้จึงมีประโยชน์เป็นอย่างมากสำหรับการเป็นคู่มือในการช่วยให้กลุ่มสถาบัน GLAMs ทลายโครงสร้างล้าสมัยให้ก้าวเข้าสู่ความพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ในยุคที่มีข้อมูลมหาศาล โดยมอบแนวทางบริหารจัดการ AI อย่างมีจริยธรรม ยึดหลัก "No Human, No AI" เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือของสถาบัน พร้อมทั้งมีการเสนอโมเดลบริหารบุคคลแบบเน้นคนเป็นหลัก เพื่อแก้ปัญหาภาวะหมดไฟและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ท้ายสุดคือการแนะแนวทางสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเป็นเครือข่ายในการแบ่งปันทรัพยากร ขับเคลื่อนและปกป้องความสมบูรณ์ของประวัติศาสตร์สารสนเทศในยุคปัญญาประดิษฐ์ให้มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

Fritz, Angela I. (2026). *Ai and digital leadership : Transforming libraries, archives, and museums for the future*. Bloomsbury. https://ebookcentral.proquest.com/lib/sukhothai-ebooks/detail.action?docID=32464065